

**KOMENDA GŁÓWNA
ŻANDARMERII WOJSKOWEJ**

Nr 6362/K12/ZP/2024

Data14.06.2024
01 – 163 Warszawa

**Komenda Główna Żandarmerii Wojskowej
Komendant Główny**

płk Tomasz KAJZER

5000
Warszawa, 14 czerwca 2024 r.

Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich

Stanisław Trociuk

00 – 090 Warszawa

biurorzecznika@brpo.gov.pl

Dotyczy: stosowania środków przymusu bezpośredniego w postaci kajdanek przez żołnierzy ŻW w dniu 27 marca 2024 r.

Stanisław Trociuk

W nawiązaniu do pisma nr WZF.7043.170.2024.TO z dnia 07.06.2024 r. w sprawie udzielenia odpowiedzi co do zasadności stosowania środków przymusu bezpośredniego przez żołnierzy ŻW w dniu 27 marca 2024 r. podczas zatrzymań żołnierzy pełniących służbę na granicy polsko – białoruskiej informuję, że z dniem 06 czerwca 2024 r. powołałem Zespół złożony z oficerów starszych Komendy Głównej ŻW „w celu dokonania oceny zasadności i prawidłowości działań podjętych przez Żandarmerię Wojskową podczas zatrzymania żołnierzy Sił Zbrojnych RP w związku z ich udziałem w zdarzeniu w dniu 25 marca 2024 r. w rejonie m. Dubicze Cerkiewne”, a ponadto uprzejmie wyjaśniam co następuje w zakresie pytań zawartych w rzeczonym piśmie.

1. W zakresie podstawy prawnej i faktycznej zatrzymania:

Zespół powołany w KG ŻW w celu oceny zasadności i prawidłowości czynności podjętych w związku z podejrzeniem popełniania przestępstwa z art. 231 § 1 kk i 160 § 1 kk, przez żołnierzy wykonujących zadania na granicy z Białorusią

jednoznacznie stwierdził, że zatrzymania realizowane przez ŻW należy uznać nie tylko za zasadne, ale i nieodzowne wobec ustalonych faktów. Działania ŻW stanowiły realizację zadań wynikających z Kodeksu postępowania karnego i ustawy o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych – ujawnianie i zabezpieczanie dowodów w związku z podejrzeniem popełnienia przestępstw.

Podjęcie czynności procesowych w trybie niecierpiącym zwłoki i zakres zrealizowanych czynności o charakterze dowodowym były właściwe i przeprowadzone zgodnie obowiązującą procedurą.

Późniejsza ocena materiału dowodowego i decyzje procesowe prokuratora stanowią jednoznaczne potwierdzenie zasadności wszelkich czynności zrealizowanych w przedmiotowej sprawie przez ŻW. Prokurator, w oparciu o materiał zgromadzony przez ŻW, wszczął śledztwo w tej sprawie.

2. W zakresie przesłanek do zastosowania wobec zatrzymanych żołnierzy ŚPB w postaci kajdanek:

Żandarmeria Wojskowa wskazana jest w ustawie z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej jako jedna z formacji uprawnionych do używania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej.

Zgodnie z art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 24 maja 2013 roku o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz.U. z 2024 r. poz. 383) środków tych używa się lub wykorzystuje się je w sposób niezbędny do osiągnięcia celów tego użycia lub wykorzystania, proporcjonalnie do stopnia zagrożenia, wybierając środek o możliwie najmniejszej dolegliwości. Biorąc pod uwagę okoliczności zdarzenia wskazać również należy, że przesłankami którymi kierowali się żołnierze ŻW dokonujący wymienionych zatrzymań było zachowanie bezpieczeństwa własnego podczas prowadzonej interwencji, zapobieżenie ucieczki osób zatrzymanych, a także zapobieżenie objawom agresji lub autoagresji tych osób. Jednocześnie należy wskazać, że w przypadku zatrzymań w związku z podejrzeniem popełnienia przestępstwa z użyciem broni palnej, ustawa dopuszcza zastosowanie nawet znacznie bardziej dotkliwych środków, takich jak np. kajdanki zespolone (art. 15 ust. 5).

Zatrzymywanie osób, a w szczególności takich, które są podejrzane o popełnienie czynów zabronionych polegających na narażeniu człowieka na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku

na zdrowiu, co do zasady niosą za sobą niebezpieczeństwo wystąpienia sytuacji nieprzewidywalnej, mogącej narazić funkcjonariuszy lub osoby postronne na niebezpieczeństwo. Dotychczasowe doświadczenie oraz przypadki w tej materii jednoznacznie wskazują, że osoby zatrzymywane podczas takich czynności mogą zachowywać się w sposób irracjonalny, nieprzewidywalny i niebezpieczny, a funkcjonariusz podejmujący interwencję, musi być świadomym takich reakcji oraz przygotowanym na ich wystąpienie. Ponadto osoba zatrzymywana może próbować ucieczki lub innego zachowania narażającego na niebezpieczeństwo jej życie i zdrowie lub innych osób. Rolą i zadaniem osoby zatrzymującej jest niedopuszczenie do takich sytuacji i pomimo zastosowania ŚPB, wyrządzenie jak najmniejszej szkody i dolegliwości osobie zatrzymywanej. W tym miejscu należy również zaznaczyć, że żołnierz ŻW dokonujący zatrzymania działa w oparciu o przepisy prawa, a środki przymusu bezpośredniego stosuje wyłącznie w celach wynikających z realizowanego zadania służbowego.

Mając powyższe na uwadze należy jednoznacznie stwierdzić, że żołnierze ŻW dokonujący ww. zatrzymań, zastosowali ŚPB w postaci kajdanek zgodnie z zachodzącymi w tym przypadku przesłankami.

3. Wyjaśnienie celu użycia kajdanek.

Zgodnie z art. 11 oraz 15 ustawy z dnia 24 maja 2013 roku o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz.U. z 2024 r. poz. 383) kajdanek można użyć m.in. w przypadku konieczności podjęcia co najmniej następującego działania:

- wyegzekwowania wymaganego prawem zachowania zgodnie z wydanym przez uprawnionego poleceniem;
- przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do zamachu na życie, zdrowie lub wolność uprawnionego lub innej osoby;
- zapewnienia bezpieczeństwa konwoju lub doprowadzeniu;
- zatrzymania osoby, udaremnienia jej ucieczki lub pościgu za tą osobą;
- przeciwdziałania czynnościom zmierzającym do autoagresji.

Ponadto, zgodnie z art. 13 ust. 1 oraz art. 15 ust. 6 cyt. Ustawy, środków przymusu bezpośredniego w postaci kajdanek można również użyć prewencyjnie w celu zapobieżenia ucieczce osoby ujętej, doprowadzonej, zatrzymanej, konwojowanej lub umieszczonej w strzeżonym ośrodku, areszcie dla

cudzoziemców lub osoby pozbawionej wolności, a także w celu zapobieżenia objawom agresji lub autoagresji tych osób. W przypadku prewencyjnego użycia kajdanek lub gdy w ocenie uprawnionego prawdopodobieństwo podjęcia próby ucieczki, stawiania czynnego oporu lub wystąpienia zachowania mogącego zagrażać życiu, zdrowiu, lub mieniu jest nieznaczne, kajdanki można założyć na ręce trzymane z przodu.

Taka też sytuacja miała miejsce w omawianym przypadku. Podczas rozmów prowadzonych z żołnierzami ŻW dokonującymi zatrzymań ustalono, że osoby zatrzymywane wykonywały wydawane im polecenia i nie stawiały oporu podczas zatrzymań. Mając powyższe na uwadze, ale również okoliczności i zjawiska przedstawione szczegółowo w pkt 2. niniejszego pisma, uprawnieni podjęli decyzję o prewencyjnym użyciu tego ŚPB, w celu czasowego unieruchomienia rąk, skuwając je trzymane z przodu. Środki przymusu bezpośredniego zastosowane w tej postaci umożliwiły spokojny przebieg interwencji, co świadczy również o właściwym sposobie jej prowadzenia. Na podkreślenie zasługuje również fakt, iż po akcie zatrzymania, wykonywano inne czynności procesowe z zatrzymanymi na terenie obozowiska wojskowego, jak również transportowano ich (pojazdami służbowymi ŻW) na badania lekarskie do Szpitala MSWiA w Białymstoku celem ustalenia ewentualnych przeciwwskazań medycznych co do osadzenia, a następnie realizowano osadzenia w Policijnym Pomieszczeniu dla osób Zatrzymanych w Białymstoku.

Mając powyższe na uwadze należy jednoznacznie stwierdzić, że żołnierze ŻW dokonujący ww. zatrzymań, zastosowali ŚPB w postaci kajdanek zgodnie z ich celem i przeznaczeniem.

4. Wyjaśnienie jakie zagrożenie stwarzali zatrzymywani żołnierze.

Biorąc pod uwagę kwalifikację prawną czynów, na podstawie których zatrzymywano żołnierzy oraz wspomniane powyżej fakty oraz aspekty psychologiczne zatrzymania (osoby podczas takich czynności potrafią zachowywać się w sposób irracjonalny, nieprzewidywalny i niebezpieczny), funkcjonariusz podejmujący interwencję, musi być świadomym takich reakcji oraz przygotowanym na ich wystąpienie, uważa się, że zastosowanie tego ŚPB przez uprawnionych było w pełni uzasadnione.

Reasumując należy stwierdzić, że osoby zatrzymywane nie stwarzały zagrożenia w toku czynności, a żołnierze ŻW dokonujący zatrzymań, podjęli właściwą decyzję w zakresie użycia kajdanek, adekwatnie do okoliczności zdarzenia.

5. Wyjaśnienie czy środek ten był stosowany w obecności osób postronnych (innych żołnierzy).

Podczas prowadzonych przez Zespół czynności wyjaśniających, a w tym m.in. rozmów z żołnierzami dokonującymi zatrzymań ustalono, że ww. czynności miały miejsce o zmierzchu, a ponadto wykonywane były w miejscu dyskretnym, znajdującym się przy budynku mieszkalnym (kontenerze) dowódczym, a następnie w wyznaczonym pomieszczeniu znajdującym się w tym kontenerze. Podczas czynności zatrzymywania obecni byli inni żołnierze ŻW uczestniczący w tych czynnościach oraz przełożeni zatrzymywanych żołnierzy. Według oświadczeń żołnierzy ŻW, w miejscu i czasie zatrzymywania jak i podczas dalszych czynności procesowych wykonywanych na terenie obozowiska, nie widziano innych żołnierzy, czy grup osób mogących obserwować omawiane czynności, które wykonywane były w sposób skryty i dyskretny, a zarazem stanowczy, respektując godność osób zatrzymywanych oraz przestrzegając praw człowieka.

6. Wyjaśnienie czy w zaistniałych okolicznościach nie można było zastosować środków o mniejszej dolegliwości.

Biorąc pod uwagę opisane w niniejszym piśmie okoliczności zatrzymywania, a także charakterystykę użytego przez uprawnionych środka przymusu bezpośredniego w postaci kajdanek należy stwierdzić, że ich prewencyjne użycie na ręce trzymane z przodu, było najmniej dolegliwym środkiem z posiadanego przez żołnierzy ŻW katalogu środków przymusu bezpośredniego.

Kajdanki, biorąc pod uwagę ich specyfikę, budowę oraz możliwości użycia wobec osoby (taktykę i technikę), są najmniej inwazyjne i relatywnie najmniej uciążliwe. Nie bez przyczyny również, w katalogu środków przymusu bezpośredniego określonych w art. 12 cyt. Ustawy, ujęte są pod pozycją drugą z dwudziestu. Wprawdzie Ustawa w gradacji dostępnych ŚPB (art. 12) wskazuje siłę fizyczną jako pierwszą, ale użycie jej w postaci technik (chwytów) transportowych, byłoby w tej sytuacji dużo bardziej dotkliwe, z uwagi na technikę stosowania (dźwignie na stawy ramienne). Dodatkowo należy podkreślić fakt, iż w omawianej sytuacji

kajdanki zakładane były osobom nie stawiającym oporu, w sposób łagodny (nie dynamiczny), na ręce trzymane z przodu, w związku z czym nie narażono ich i nie spowodowano u zatrzymywanych jakiegokolwiek uszczerbku na zdrowiu. Ponadto należy dodać, że podczas badań lekarskich prowadzonych w Szpitalu MSWiA w Białymstoku przed osadzeniem zatrzymanych, nie stwierdzono żadnych obrażeń ciała mogących być skutkiem użytego ŚPB w postaci kajdanek.

Jednocześnie pragnę poinformować Pana Rzecznika, że zatrzymani żołnierze nie skorzystali z przysługującego im prawa do wniesienia zażalenia do Sądu Rejonowego w Białymstoku, celem zbadania zasadności, legalności oraz prawidłowości zatrzymania.

Dodatkowo informuję, że z posiadanych informacji wynika, że nie skorzystali również z przysługującego im prawa do wniesienia zażalenia do właściwego ze względu na miejsce zdarzenia prokuratora do spraw wojskowych prokuratury rejonowej, celem zbadania sposobu użycia środka przymusu bezpośredniego przez żołnierzy ŻW.

Ponadto, odnosząc się do informacji medialnych w tej sprawie pragnę zaznaczyć, chociaż nie ma to znaczenia prawnego, że zatrzymywani żołnierze w momencie podejmowania wobec nich czynności, znajdowali się w ubiorach cywilnych, a nie w umundurowaniu wojskowym.

z wyrazami szacunku

**KOMENDANT GŁÓWNY
ŻANDARMERII WOJSKOWEJ**

płk Tomasz KAJZER

mjr Tomasz Nowak
tel. 261 857 174

tel.: 261-857-300
kgzw.sekretariat@ron.mil.pl
www.wojsko-polskie.pl/kgzw

ul. Jana Ostroroga 35
01-163 Warszawa